

HALVA VÄGEN

Många hade väntat ett socialdemokratiskt nederlag i årets val, men få torde ha föreställt sig att det skulle bli så stort. Valutgången be-tecknar ett för svenska förhållan-den sällsynt jordskred för ett re-geringsparti. Socialdemokraterna har pressats tillbaka till 1934 års styrkeposition. Samtidigt gick de tre demokratiska oppositionspar-tierna fram ungefär lika mycket vardera. Kommunisternas högt ställda förväntningar sveks. Deras fortsatta inhugg på socialdemokra-ternas vänsterflygel stannade vid något över 1 procent.

Men socialdemokraterna hade tur. Genom en centerpartistisk sär-lista i Stockholm uteblev en bor-gerlig mandatvinst i första kam-maren, som skulle ha fått avgö-rande rikspolitisk betydelse. Om den borgerliga valvinden håller i sig till 1968 års val får oppositio-nen en majoritet i andra kamma-ren. Om oppositionen då bildar re-gering och företar nyval till första kammaren räcker inte 1966 års elektorsiffror till majoriteten ock-så i denna kammare. Den nya re-geringen måste nöja sig med att re-gera på gemensamma omröstning-ar. Eftersom lagändringar inte kan

komma till stånd genom sådana omröstningar blir dess möjligheter till lagstiftning starkt begränsade. Även om den nya regeringen be-härskar anslagsfrågorna och där-med budgeten, kan den inte föra en kraftfull reformpolitik över hela fältet.

Den här skisserade situationen öppnar intressanta författningspo-litiska perspektiv. Men då vi inte är där än kan det vara tillräckligt att påpeka att 1966 års valutslag visar hur absurd effekten av vår tvåkammarsdag kan bli i ett sy-stem, som principiellt bygger på parlamentarismen. Hade socialde-mokraterna velat följa grundrinci-pen i detta system skulle de givet-vis nu ha avgått och överlämnat åt en borgerlig regering att föran-stalta om nyval till båda kamrar-na. Men det ville de inte — uppen-barligen därför att de på goda grunder befarade ett valnederlag också i ett andrakammarval. Där-med har de själva givit det avgö-rande beviset för att deras parti inte längre representerar en levan-de folkrörelse utan ett byråkratiskt maskineri. Många inom socialde-mokratiens ombudsmannakader och pressfolk ute på fältet — lik-

som inom ungdomsrörelsen — reagerade hedersamt nog med att kräva en ny valstrid. Valnederlaget var en olycklig tillfällighet! Striden måste gå vidare! Men ett byråkratiskt maktmaskineri riskerar inga positioner i onödan. Skiktet av härskande teknokrater och behagligt placerade partipampar tystade snabbt ner de välmenande och naiva idealisterna. De har skickats hem med förmaningar att hålla tyst och att lita på att herrarna i toppen bättre förstår sig på partitaktik. Detta var den egentliga innebörden av hr Erlanders ansvarskännande ord till sin partistyreelse, när frågan om nyval skulle avgöras.

Och nu går han och hr Palme och letar efter en ny ATP-fråga!

Det har framförts en mångfald förklaringar till det socialdemokratiska valnederlaget. I kortare perspektiv bedömt synes de ha rätt, som konstaterar att det helt enkelt rör sig om en djupgående förtroendekris. Stora grupper av s. k. marginalväljare har inte längre tilltro till regeringens förmåga att lösa sina uppgifter — att hejda inflationen, att lösa bostadsfrågan, att avhjälpa skriande bristerna i skattesystemet, att skaffa fram vårdpersonal etc. Lyckas regeringen inte häva denna förtroendekris före 1968 måste rimligtvis valutslaget mot den bli ännu mycket större.

I ett längre perspektiv sett innebär valutgången att socialdemokra-

ternas vänsterpolitik åren 1964—1966 skapat en klyfta mellan dem och det snabbt växande tjänstemannaskiktet. Därmed blir efterhand deras bas av väljare för liten. Situationen är inte ny. Den socialdemokratiska politiken åren 1947—1956 försatte dem i ett liknande läge. I mitten av 1950-talet kunde det förutses att det typiska socialdemokratiska väljarunderlaget — de till LO bundna arbetar- och låglönetjänstemannaväljarna — snart skulle bli otillräckligt. 1956 års andrakammarval, som försatte socialdemokraterna i minoritet, visade att en sådan bedömning hade fog för sig. Socialdemokraterna räddades ur denna situation genom en skicklig hantering av ATP-frågan, liksom, må det erkännas, av en valhänt taktik från oppositionens sida. Genom ATP-kampanjen lyckades socialdemokraterna vinna stöd från vida tjänstemannakretsar, för vilka tryggheten på ålderdomen naturligen betydde mycket mera än en eventuell socialiseringseffekt i framtiden av ATP-fonderna. Av ATP-frågan har socialdemokraterna till på köpet lyckats göra tre tacksamhetsval, 1960, 1962 och 1964. Men Arne Geijer och Hans Gustafsson högg i våras av banden till tjänstemannarörelsen på ett sätt som förmodligen påskyndat socialdemokratiens isolering till sitt gamla och krympande väljarunderlag.

Dessa grundläggande orsaker får emellertid inte skymma bort en

speciell faktor, som sanolikt spelat en stor roll för att det socialdemokratiska nederlaget kommit just nu och blivit så stort — nämligen borgfreden mellan de tre demokratiska oppositionspartierna. Och för den har med all sannolikhet väljarna främst att tacka de samlingsrörelser, som med skilda metoder men med samma målsättning arbetat i olika delar av landet. Det har klagats — ibland med rätta — över att deras framträdande icke alltid präglats av politiskt omdöme eller måttfullhet i handlaget. Men så sant som det är att varje sak bör bedömas efter sina förtjänster, och inte efter sina fel, så sant är det också att nyttan av samlingsrörelsernas helhetsinsats vida överträffar de lokala störningar i de partipolitiska cirklarna, som de här och var framkallat.

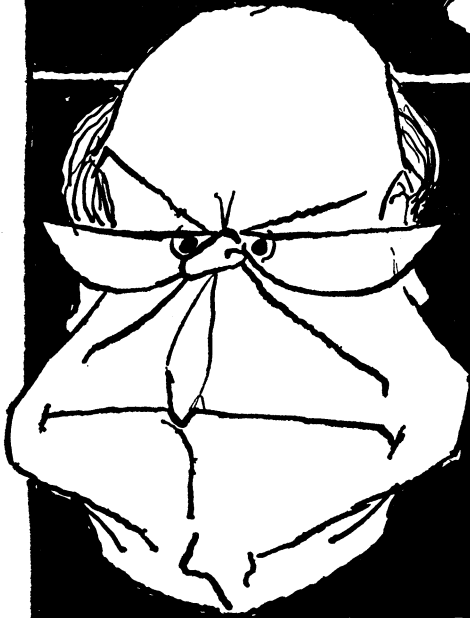
Det är emellertid anledning framhålla att när man från dessa rörelserns sida vänder sig till partierna med krav på tolerans sinsemellan, på generositet och god vilja, så kan med rätta samma krav ställas tillbaka. Utvecklingen till en allt närmare trepartisamverkan är i gång, men ännu måste svåra hinder, inte minst på det psykologiska planet, övervinnas. Folkpsykologiska reaktioner *är* politiska realiteter — och det tar tid att ändra opinioner.

Om samlingsrörelserna uppträder med tillbörlig smidighet och takt utan att därför släppa beslutsamheten och energin i sina strävanden kan de hjälpa de tre partierna ett gott stycke på den väg, som med 1966 års val tillryggalagts till hälften.

JAG HAR ALLTID
SAGT ATT MAN
SKALL...

ERKÄNNA
SINA FEL...

OM MAN
HAR NÅGRA!!

Gulle!